

Q-team MIRT-verkenning

Rivierklimaatpark IJsselpoort

Aan: Opdrachtgeversoverleg en Stuurgroep

Onderwerp: Startadvies Q-team

Rheden, 11 mei 2017

Geachte leden van Opdrachtgeversoverleg en Stuurgroep,

Op 11 mei 2017 is het Q-team MIRT-Verkenning Rivierklimaatpark IJsselpoort van start gegaan. Tijdens deze startbijeenkomst zijn wij geïnformeerd over de opgave en hebben we samen met leden van het Kernteam het projectgebied bezocht. Het is een omvangrijk en boeiend, maar ook complex project. Op basis van deze eerste kennismaking willen wij u een advies geven voor de aanpak van de opgave en in het verlengde daarvan ook enkele suggesties geven voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau die ons in concept-vorm is toegestuurd.

Startadvies

Echt verkennen

Het project wordt gekenmerkt door veel bestaande plannen en initiatieven. Deze vormen de aanleiding en ook de kracht van deze MIRT-Verkenning. Het is echter een lastige opgave om vanuit deze diversiteit aan ruimtelijke principes te komen tot een overkoepelend plan. Het Q-team adviseert de bestaande plannen zeker te benutten, maar niet belemmerend te laten werken. Laat dit project ook echt verkennend zijn en beschouw het gebied met z'n opgaven ook vanuit een helikopterview om tot de essentie van de opgave en tot kwaliteit en samenhang te komen.

Lagen en schalen

De projectorganisatie staat voor een zeer complexe opdracht. Deze kenmerkt zich door een veelheid aan opgaven, initiatieven, belangen en partijen op uiteenlopende schaalniveaus. Het creëren van overzicht door een scherp onderscheid in hoofd- en bijzaken en daarmee samenhangende volgorde is cruciaal. Dit schept vertrouwen bij betrokkenen, hetgeen cruciaal is om tot gebiedsontwikkeling te komen. Dit vraagt een scherpe probleemanalyse. Het Q-team adviseert de 'lagenbenadering' te hanteren om deze helderheid te scheppen. De lagen, natuurlijke ondergrond, netwerken en occupatie, zijn in het geval van IJsselpoort het ondergrond- en riviersysteem, de infrastructuur van vaarweg, dijken en wegen, en het (gewenste) landgebruik. Door per laag het moeten (urgenties), het willen (ambities) en het kunnen (condities) scherp in beeld te krijgen, kunnen discussies aan de voorkant worden gevoerd en ontstaat een stevige basis voor het ontwerpproces.

Het Q-team vraagt hierbij bijzondere aandacht voor de ondergrond. Een heldere visie op de abiotiek legt de basis voor (samenhang in) de planvorming. Dit vraagt om een scherpe analyse van de werking van het riviersysteem. Dit is van belang voor de inrichting van een toekomstbestendige beheersing van overstromingsrisico's, maar ook voor de vaarweg. De achtergrond van het scheepvaartprobleem is de inkorting van de rivier, waardoor deze zich sterk is gaan insnijden. De essentie van de oplossing ligt dan ook bij het afremmen van de erosie van het zomerbed. Dit kan door het omhoog brengen van de bodem, waarbij ook de laagwaterstand (maar niet de hoogwaterstanden) omhoog gaat. Het is daarom van belang de vaardiepte als criterium in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) op te nemen, niet de bodemhoogte.

Ander aandachtspunt voor de abiotische laag is het delfstofwinningsbeleid. Blijkbaar worden er alternatieven gezocht voor de huidige concessie in Rhederlaag. Het Q-team begrijpt dat er door de ontgronder een zoektocht is gestart naar een gedragen alternatief plan, maar het zou goed zijn deze zoektocht te verbreden. Het Q-team pleit daarom nadrukkelijk voor het actief betrekken van de grondstoffenwinning in de MIRT-Verkenning, gericht op respect voor de nog aanwezige natuurlijke ondergrond.

Bij de beschouwing van de infrastructuur laag zijn de bandijken en zomerkades belangrijke sleutelvariabelen. Die bepalen immers hoever en hoe vaak hoogwaters zich kunnen verspreiden en dus de erosie- en sedimentatiesnelheden (uitschuring zomerbed/ opslibbing uiterwaarden). Maar voor de toegankelijkheid voor mens en dier is ook de omgang met de A348 Arnhem-Dieren van belang. Deze route staat haaks op de gradiënt van Veluwe naar IJssel en heeft daardoor grote impact op de ruimtelijke kwaliteit. Een verkenning naar de precieze functies en aard van de verschillende trajecten van deze weg (eveneens waterkering of eventueel los te leggen van ondergrond (ecoducten)) is dan nodig.

Het is belangrijk de lagenbenadering op verschillende schaalniveaus te hanteren. Het streven naar een robuust riviersysteem vraagt om een samenhangende aanpak, over projectgrenzen heen. Er is een directe relatie tussen het projectgebied IJsselpoort en de Nederrijn bij Huissen en Meinerswijk. Het is noodzakelijk om flexibiliteit in IJsselpoort in te bouwen, zodat op termijn ontwikkelingen langs de Nederrijn benut kunnen worden. Dit vraagt ook een heldere definitie van de hydraulische uitgangspunten in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau: handhaving van de afvoerverdeling mag randvoorwaarde zijn, maar dat is niet hetzelfde als handhaving van de hoogwaterstanden op het splitsingspunt. Alleen als over grotere lengten een waterstands daling kan worden bereikt (ook stroomopwaarts van het splitsingspunt), kunnen ook het Pannerdens Kanaal en de Bovenrijn profiteren, en ontstaat ruimte voor het onderzoek naar het beoogde samenspel tussen dijkversterking (hoogteopgave) en rivierverruiming. Daarom moeten IJssel en Nederrijn en Pannerdens Kanaal en Waal in samenhang worden beschouwd.

Het Q-team adviseert de lagenbenadering op de diverse schalen in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau op te nemen als te hanteren methode voor het opstellen van de Notitie Kansrijke Oplossingsrichtingen.

Ruimtelijk kwaliteitskader en gebiedsvisie

Een overkoepelende visie is noodzakelijk om samenhang aan te brengen in de veelheid aan opgaven. Hieruit moet een korte krachtige boodschap volgen, een helder leidmotief. Vanuit de samenhang van het geheel volgt de uitwerking van de deelgebieden. Het Q-team adviseert om de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit voor de IJssel (Bosch en Slabbers, 2007) niet als *het* ruimtelijk kwaliteitskader te gebruiken voor de IJsselpoort. Het rapport is immers gericht op de IJssel als geheel, en onvoldoende gedetailleerd en specifiek voor deze verkenning. Het Q-team acht het van groot belang dat een actueel en gebiedsspecifiek ruimtelijk kwaliteitskader wordt gemaakt.

Bij het ontwikkelen van alternatieven en varianten kan een ruimtelijk kwaliteitskader een sturende rol spelen. Dit vraagt om een centrale positie van de landschapsarchitect(en) van het ingenieursbureau en de initiatiefnemers in het planvormingsproces.

Het Q-team adviseert de opdracht voor het opstellen van een ruimtelijk kwaliteitskader en gebiedsvisie op te nemen in de NRD, als onderdeel van het proces van het ontwikkelen van kansrijke oplossingsrichtingen. Het is van belang dit ruimtelijk kader bestuurlijk vast te stellen, opdat dit

vervolgens de basis voor kwaliteitstoetsing kan vormen. Het Q-team biedt aan om actief mee te denken bij het opstellen van dit kader.

Denken en doen, adaptief werken

Het proces kenmerkt zich door gelijktijdig denken en doen. Er wordt in de Verkenning gewerkt aan het opstellen van een overkoepelend plan, terwijl er ook deelprojecten worden uitgevoerd. Het Q-team begrijpt deze aanpak; zo blijft de energie in het gebied. De uitvoeringsprojecten mogen echter geen belemmeringen opwerpen voor toekomstige maatregelen. Het uitgangspunt dat alleen deelprojecten worden uitgevoerd die naar schatting 80% geen-spijt zijn, is een realistische werkwijze, mits de uitvoerende organisatie rekening houdt met eventuele aanpassingen op de langere termijn. Het Q-team pleit er voor bij het besluiten tot starten van uitvoeringsprojecten de inhoud voorop te stellen, en dit niet gestuurd te laten worden door belangen. Inhoud-proces-procedure is de juiste volgorde om tot een inhoudelijk geschraagde gebiedsontwikkeling te komen.

Wij zijn graag bereid om dit advies in een gesprek nader toe te lichten,

Met vriendelijke groet,

ir. Yttje Feddes

Voorzitter van het Q-team Rivierklimaatpark IJsselpoort

Het Q-team MIRT-verkenning Rivierklimaatpark IJsselpoort bestaat uit Yttje Feddes (voorzitter), Peter van Rooy, Frans Klijn en Sjef Jansen. Het doel van het Q-team is het borgen van de ruimtelijke kwaliteit en integraliteit van de MIRT-verkenning. Voor contact met het Q-team kunt u zich richten tot secretaris Kees van der Velden, 026 3598140 of k.vander.velden@gelderland.nl.